

Duomenimis grįsta Žaliojo kurso valdysena

Ateities darbų rekomendacinės gairės

Autoriai: Monika Barauskaitė ir Benas Švedas

2023 08 31

Turinys

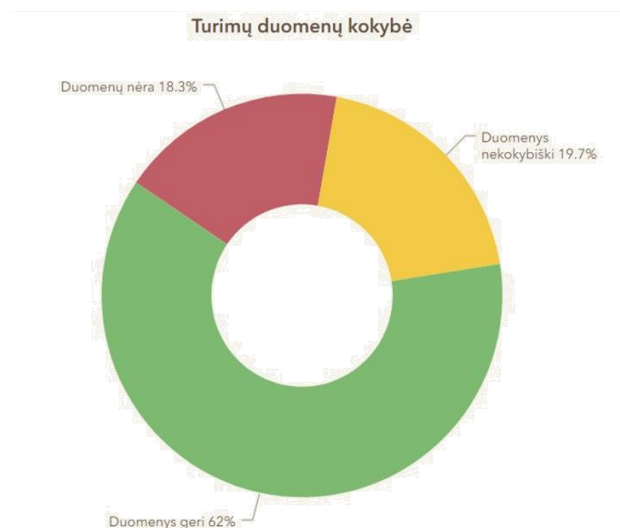
Realaus laiko duomenų švieslentė.....	1
Trūkstamų duomenų rinkimo atsakingose institucijose inicijavimas ir nekokybiškų duomenų sutvarkymas	1
Žaliojo kurso platformos teisinis įtvirtinimas	2
Nuolat pildomas Žaliojo kurso platformos stebėsenos puslapis	3
Tikslų ir įsipareigojimų žemėlapis	3

Realaus laiko duomenų švieslentė

Kartu su Valstybės duomenų agentūra (VDA) sukurtoje švieslentėje šiuo metu tik dalis esančių duomenų yra realaus laiko. Taip nutiko todėl, kad dauguma duomenų pradiniam etape buvo gauti įsivertinimui, ar iš jų pavyktų atsakyti į rodiklio keliamą klausimą ir nebuvo sutarta dėl automatinio duomenų tiekimo. Norint turėti kokybišką ir informatyvią Žaliojo kurso stebėsenos švieslentę reikalingi nuolat atsinaujinantys realaus laiko duomenys, kad būtų galima priimti savalaikius sprendimus. Tad ateityje su institucijomis, teikiančiomis reikalingus duomenis, reiktų sutarti dėl automatizuoto duomenų teikimo į Valstybės duomenų valdysenos informacinę sistemą (VDV IS).

Trūkstamų duomenų rinkimo atsakingose institucijose inicijavimas ir nekokybiškų duomenų sutvarkymas

Projekto metu buvo identifikuota daugiau nei 70 Lietuvos tarptautinių ir nacionalinių įsipareigojimų klimato ir aplinkosaugos srityse, kuriuos reikia stebėti. Susidūrėme su problema, kad net beveik penktadalis iš įsipareigojimų stebėsenai reikalingų duomenų neturime – nepavyko rasti valstybinės institucijos, kaupiančios istorinius duomenis. Dar penktadalis duomenų – nekokybiški – iš jų negalima tinkamai įvertinti kaip mums sekasi siekti užsibrėžto tikslo, nes duomenys renkami per trumpai arba iš turimų duomenų tik dalinai būtų galima atsakyti į įsipareigojimo keliamą klausimą.

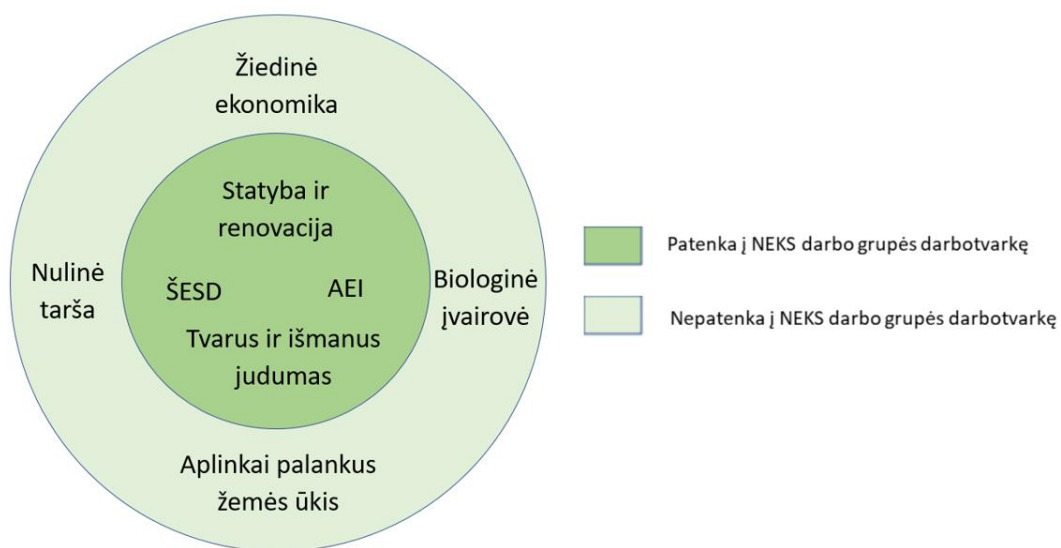

Todėl ateityje reiktų inicijuoti šiuo metu trūkstančių duomenų atitinkamose institucijose rinkimą, o su tomis institucijomis, kuruose duomenys nekokybiški – sutarti dėl išsamesnių duomenų kaupimo pradėjimo. Daugumą įsipareigojimų turime pasiekti iki 2030 ar net iki 2050 metų, tad laiko kokybiškos duomenų bazės sukūrimui dar yra.

Žaliojo kurso platformos teisinis įtvirtinimas

Žaliojo kursas iš esmės yra didelis vienijantis skėtis klausimams, kurie kiekvienas savaime yra horizontalūs. Suprantama, kad šioje vietoje yra būtinas glaudus tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

Kuomet paaiškėjo poreikis parengti Nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą (toliau - NEKS), buvo suburta darbo grupė. Žvelgiant iš šiandieninės perspektyvos galima sakyti, kad ši grupė parodė veikiantį bendradarbiavimo modelį jai numatytame klausimų spektre. Svarbu pažymėti, jog nemažai labai svarbių Žaliojo kurso klausimų šiandien nepatenka į šios darbo grupės veiklos barą, kaip galima matyti schemoje žemiau.

Be tematinio apribojimo svarbus ir pastovumo elementas – NEKS grupės darbas yra glaudžiai susietas su konkreto dokumento – Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano parengimu ir atnaujinimu. Parengus ir patvirtinus šį dokumentą, darbo grupės veikla nutrūks iki kito NEKS plano atnaujinimo po kelerių metų.

Siekiant pašalinti apribojimus, rizikas ir sustiprinti gerąją praktiką buvo nuspręsta teisiškai įtvirtinti tarpinstitucinio bendradarbiavimo Žaliojo kurso klausimais formatą – Žaliojo kurso platformą, kurios pagrindiniai tikslai ir funkcijos:

1. Vykdyti duomenimis grįstą Žaliojo kurso krypties dabartinės ir ateities situacijos Lietuvoje vertinimą;
2. Dinamiškai reaguoti į Žaliojo kurso krypties problemas ir jų sprendimų paieškas;
3. Turėti glaudų ryšį su ministerijomis, valstybinėmis institucijomis, mokslo atstovais ir pan., ieškant Žaliojo kurso krypties problemų sprendimų;
4. Koordinuoti, derinti ir ieškoti bendrų sąlyčio taškų tarp skirtingų sektorių pozicijų;
5. Pasiekti bendrus sutarimus Žaliojo kurso klausimuose ir, kad priimti sprendimai būtų įgyvendinami laiku;
6. Užtikrinti, kad Lietuvos Žaliojo kurso krypties įsipareigojimai būtų pasiekti laiku.

Ši platforma dar skirsis nuo NEKS darbo grupės pirmą kartą vienoje vietoje vykdoma daugybės įsipareigojimų stebėsenai, kurią įgalina Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema (VDV IS) iš daug pirminių duomenų formuojant realiu laiku atsinaujinančią informaciją apie rodiklius, kaip tai plačiau aprašyta sekančiame skyriuje. Tačiau svarbu paminėti, kad VDV IS ne tik leidžia turėti aktualią informaciją apie iš anksto suformuluotus tikslus, bet ir dėl prieigos prie pirminių tam naudojamų duomenų, atsakyti į naujai išskylančius sudėtingus ir sprendimų priėmimui svarbius klausimus.

Žaliojo kurso platformos steigimas LR Vyriausybės kanceliarijoje bus įtvirtintas Premjerės potvarkiu.

Nuolat pildomas Žaliojo kurso platformos stebėsenos puslapis

Šiame projekto etape sukurta klimato krizės stebėsenai skirta švieslentė bus talpinama Valstybės duomenų agentūros (VDA) puslapyje. Ateityje būtų galima turėti atskirą internetinį puslapį, skirtą Žaliojo kurso platformai, kuriame būtų:

- Talpinami realaus laiko grafikai. Kaip ir dabartinėje švieslentėje, taip ir šiame internetiniame puslapyje būtų galima rasti nuolat atsinaujinančių duomenų grafikus su duomenų atnaujinimo datomis, aprašymais ir nuorodomis į kitus informacijos šaltinius norint gauti daugiau informacijos;
- Skelbiama informacija apie kiekvienam iš rodiklių gerinti priimtas priemonės, pokyčių įgyvendinimo eigą ir skirtus finansus bei apie kitus vykdomus projektus, susijusius su Žaliojo kurso platforma, tiek valstybinėse bei mokslo institucijose, tiek ir nevyriausybinėse organizacijose ir pan.;
- Talpinama informacija apie tai, kaip visuomenei galima būtų prisidėti prie klimato ir aplinkos saugojimo – kaip rūšiuoti, gyventi tvariau ar kurį iš atsinaujinančios energijos išteklių pasirinkti elektrai savo reikmėms gaminti.

Toks internetinis puslapis, nuolat jį prižiūrint ir atnaujinant, su laiku galėtų tapti pagrindiniu informacijos apie Žaliąjį kursą bei Lietuvos įsipareigojimų klimato ir aplinkosaugos srityse stebėsenos šaltiniu ne tik sprendimų priėmėjams, bet ir visai visuomenei.

Tikslų ir įsipareigojimų žemėlapis

Šalies priimami tarptautiniai įsipareigojimai, įsigaliojančios direktyvos yra įtvirtinamos nacionaliniuose teisės aktuose, strateginio planavimo dokumentuose. Strateginio planavimo dokumentai pasižymi ypatumu, kad dažniausiai yra atnaujinami tam tikru, nustatytu periodiškumu. Keičiantis aplinkybėms ir į jas reaguojant, gali kisti tarptautinėje bendruomenėje sutarti tikslai ir Lietuvoje priimti sprendimai, ko pasekoje strateginiuose planavimo dokumentuose numatyti tikslai tampa neaktualūs.

Svarbu gebėti susumuoti skirtinguose planuose numatytus tikslus ir (ar) priemones iš atskirų siūlų naudžiant juostą, kurioje matytusi chronologija – iki kada turi būti pasiektas rezultatas, persidengimai – kur skirtinguose dokumentuose numatyti stebėtini rodikliai persidengia bei reitingavimas – kuriame dokumente numatytas tikslas sunkiausiai pasiekiamas, kokios galimos pasekmės už tikslo nepasiekimą. Tai leistų lengviau pastebėti politikos priemonių prasilenkimus, gresiančias pasekmes už įsipareigojimų nevykdymą ir pereiti prie sistemingo proaktyvaus planų įgyvendinimo, kuris ir yra strateginio planavimo tikslas.

Benas Švedas
Projekto vadovas

☎ +370 662 22789

🌐 <https://kurk.lt/projektai/duomenimis-grista-zaliojo-kurso-valdysena>

Monika Barauskaitė
Projekto vadovė

📍 Upės str. 23,
08128, Vilnius,
Lithuania